

Vårt datum: 2026-05-13

Ert datum: 2026-02-19

Vårt dnr: 33-408/2026

Er ref: KN2026/00379

Yttrande

kn.remissvar@regeringskansliet.sekn.me.remissvar@regeringskansliet.se

Handläggare: Anna Månsson

Miljötilståndsutredningens betänkande, SOU 2025:122 "En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden"

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har den 19 februari 2026 tagit emot ovanstående ärende för yttrande. SGU har fokuserat på att svara på huvudfrågorna för SGU:s verksamhetsområde. Med anledning av detta vill SGU framföra följande.

SGU:s sammanfattande inställning:

SGU

anser

att det är svårt att få en samlad överblick över samtliga av Miljötilståndsutredningens förslag om miljöprovningssystemet och hur förslag i olika delbetänkande samverkar, vilket gör det svårt att bedöma de samlade effekterna och om de, var för sig eller tillsammans, leder till en effektivare miljöprovning.

anser

att det är positivt att beslut går snabbare till laga kraft, det kan gynna företag eftersom oförutsebarheten och ledtider ges förutsättningar att minska.

anser

att ökningen av antalet mål hos mark- och miljödomstolen riskerar att fördröja andra mål, till exempel täkt- och gruvprovningar, och konsekvenserna av detta är inte tillräckligt belysta i betänkandet.

tillstyrker

att en överklagandeavgift införs, men understryker att det är av vikt att avgiften inte är så hög att den utgör ett rättssäkerhetsproblem.

Motiveringar för SGU:s ställningstagande framgår nedan. Synpunkterna presenteras i stort sett i den följd som följer av överväganden och förslag i betänkandet.

Övergripande synpunkter

SGU anser att eftersom så många utredningar pågår samtidigt eller har avslutats i närtid som behandlar olika delar av systemet för miljöprovning blir det svårt att få en överblick över alla förslag som ligger och hur de påverkar varandra. Det blir även svårt för remissinstanserna:

- att få en överblick över de enskilda förslagens konsekvenser
- att få en överblick över de eventuella kumulativa effekterna från de olika förslagen
- att få en överblick om förslagen gemensamt eller var för sig verkligen kommer att bidra till en effektivare miljöprövning
- att överblicka och bedöma om det finns en risk för att miljöprövningen i vissa fall blir mindre effektiv – generellt såväl som i det enskilda fallet.

Instansordningen för ärenden som överprövas av mark- och miljödomstol

SGU bedömer att det är positivt att instansordningen blir mer enhetlig och att beslut snabbare når laga kraft. Att det går snabbare till laga kraft kan gynna till exempel företag eftersom oförutsebarheten minskar och ledtider ges förutsättningar att minska då det slutliga beslutet prövas i färre instanser. Den ökade målinströmningen till mark- och miljödomstolarna riskerar dock medföra att den positiva effekten av föreslagen ändring minskar och konsekvenserna av detta är inte tillräckligt belysta i betänkandet.

Det finns risker med att lägga ytterligare prövningar på mark- och miljödomstolen - om domstolarna måste göra mer finns det en risk för att andra processer blir försenade, till exempel stora prövningar kopplat till täkter och gruvor. Förslagen innebär en ökning av antalet mål i mark- och miljödomstol, en ökning med 70–80 procent jämfört med 2024 enligt betänkandet, vilket är en omfattande ökning. Det är viktigt att domstolarna får tillräckliga resurser för att kunna hantera detta annars riskerar förslaget få motsatt effekt.

Det finns även en problematik med att kommunala beslut riskerar att inte vara likvärdiga. Konsekvenserna av förslaget blir att mark- och miljödomstol som första prövningsinstans efter kommunen kommer att få hantera det. Det kan innebära en längre handläggningstid hos mark- och miljödomstol än vad som är fallet i dag, men det kan också leda till fler återförvisningar från domstolen till kommunerna. Vilka konsekvenserna av förslaget kommer att bli är oklara.

En annan konsekvens av förslaget är att det innebär fler huvudförhandlingar i och med att fler ärenden ska hanteras av mark- och miljödomstol. Domstolarna har andra krav enligt lagstiftningen på att hålla huvudförhandling, att jämföra med länsstyrelsen vars handläggning i stort sett är skriftlig. Förslaget kan således innebära att det måste hållas fler huvudförhandlingar, vilket riskerar att påverka handläggningstiden negativt, till exempel för de verksamheter som ingår i SGU:s expertområde såsom gruv- och täktprövningar.

Dispensgrunderna för prövningstillstånd

SGU bedömer att konsekvenserna av ändrade dispensgrunder i Mark- och miljööverdomstolen inte redogörs för i tillräcklig utsträckning. Det blir därför svårt att bedöma vilka effekter förslaget kommer ha på miljöprocessen. SGU bedömer det som osäkert vilka konsekvenserna blir för de verksamheter som ingår i SGU:s expertområde, såsom täkt- och gruvverksamheter – verksamheter som ofta medför en tekniskt avancerad och omfattande prövning.

Avgift för överklagande

I svensk rätt finns en tradition av låga trösklar i förvaltningsmål vilket inneburit kostnadsfria överklaganden, generös klagorätt och en stark betoning på medborgarinflytande i beslutsprocesser. SGU anser att det är en tradition som i grunden är viktig att värna. Denna rättskulturella norm har gjort politiken försiktig med att införa ekonomiska spärrar. Att införa avgifter i miljömål (förvaltnings- och miljöprocesser) har historiskt bedömts som för kontroversiellt, särskilt eftersom miljödomstolarna ofta prövar ärenden av stort allmänintresse.

Fördelen med att införa en överklagandavgift är att det kan leda till en minskning av antalet överklaganden, något som skedde i Finland efter att ha infört motsvarande avgift. En minskning av antalet överklaganden kan i sin tur leda till att tillstånd snabbare vinner laga kraft och därigenom leda till snabbare miljö- och byggprocesser. Införandet av en överklagandavgift skulle också innebära en harmonisering med andra nordiska länder och de flesta medlemsstaterna inom EU.

Nackdelar med att införa en överklagandavgift är att det kan leda till sämre miljöskydd eftersom det kan innebära att brister i miljöprövningar inte uppmärksammas.

SGU anser att en överklagandavgift eventuellt kan medföra en viss avhållande effekt från att överklaga vilket i vissa avseenden kan vara positivt, men att det är av vikt att avgiften inte är så hög att den utgör ett rättssäkerhetsproblem. Utredningens förslag på storlek på avgift framstår som rimligt ur ett rättssäkerhetsperspektiv och proportionerligt i jämförelse med andra medlemsstater.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Anette Madsen

I den slutliga handläggningen av ärendet har även senior rådgivaren Göran Risberg, enhetschefen Frida Öhlén, samhällsekonomen Carolina Liljenstolpe, statsgeologen Mattias Göransson, juristerna Annika Israelsson, Gustav Svensson och Robert Bjersander deltagit. Juristen Anna Månsson har varit föredragande.

Anette Madsen

Anna Månsson